

Okul Öncesi Dönemde Bulunan Çocukların Annelerinin Etkileşimli Kitap Okuma Becerilerinin İncelenmesi

Investigation of Interactive Book Reading Skills of Parents with Preschool Children

Fatma Suer¹, Vedat Bayraktar²

¹Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2028-2833>

²Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1076-4736>

ÖZET

Bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden çocuğu olan ebeveynlerin etkileşimli okuma becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel desen kullanılmıştır. Araştırmaya Ankara'nın Sincan ilçesinde bulunan Sincan Bebek Kütüphanesi'ne devam eden 48-72 ay arasında çocukları bulunan 20 ebeveyn katılmıştır. Araştırmada annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek için ilgili alanyazın tarandıktan sonra oluşturulan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu çalışmaya gönüllü olarak katılan ebeveynlere uygulanmıştır. Ebeveynlere yarı yapılandırılmış görüşme formunda, çocuklarına ne zamandan beri kitap okuduğu, etkileşimli kitap okumanın çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinin ne olduğu, çocuklarına okudukları kitapları nasıl seçtikleri, çocuklarına kitap okurken nelere dikkat ettikleri / neleri göz önünde bulundurdıkları ve çocuklarına okudukları bir kitabı tekrar okuyup okumadıkları sorulmuştur. Uygulama sonucunda toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, annelerin çocuklarını kitapla doğar doğmaz, altı aylıktan, bir yaştan önce, bir yaşında, üç yaşında ve beş yaşında tanıştırdığını; etkileşimli kitap okumanın çocuğun alıcı dil gelişimine, ifade edici dil gelişimine ve bilişsel gelişimine katkı sağladığını; çocuklarına kitap seçerken çocukları ile birlikte kendi kitaplarını kendi seçmelerine fırsat verdiklerini söz etmekle birlikte kitap seçiminde kendilerinin seçim yaptığını; kitap seçiminde çocuk kitaplarının resimli olmasına, içeriğine, yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmasına, çocuğun ilgisini çeken kitap olmasına, konusuna, kahramanlarına kitabın dış yapısı ve iç yapısına dikkat ettiklerini; kitap okurken ses ve duygu tonlamasına, fiziki ortamın düzenine, ortamda ses olmamasına ve resim, yazı hakkında konuşmaya dikkat ettikleri ve çocuk istediğinde daha önce okunan bir kitabı çocuğun istemesi durumunda tekrar okuduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, Etkileşimli kitap okuma

ABSTRACT

This study aimed to examine the interactive reading skills of parents who have children attending pre-school education. Qualitative design was used in the research. 20 parents with children aged between 48 and 72 months attending the Sincan Baby Library in Sincan district of Ankara participated in the research. In the study, the "Semi-Structured Interview Form", which was created after scanning the relevant literature, was used to determine the opinions of

mothers about the process of reading interactive books to their children. The created semi-structured interview form was applied to the parents who participated in the study voluntarily. In the semi-structured interview form, parents were asked how long they have been reading books to their children, what the effects of reading interactive books are on the child's development, how they choose the books they read to their children, what they pay attention to/take into consideration when reading books to their children, and whether they have re-read a book they have read to their children. The data collected as a result of the application was analyzed with the descriptive analysis method. As a result of the research, it was found that mothers introduced their children to books as soon as they were born, at the age of six months, before the age of one, at the age of one, at the age of three and at the age of five; Reading interactive books contributes to the child's receptive language development, expressive language development and cognitive development; While he stated that they give their children the opportunity to choose their own books while choosing books for their children, they also make their own choices when choosing books; When choosing books, they pay attention to the fact that children's books are illustrated, their content is appropriate to their age and development level, they are books that attract the child's attention, their subject, heroes, and the external structure and internal structure of the book; They stated that while reading a book, they pay attention to the intonation of voice and emotion, the layout of the physical environment, the absence of sound in the environment, and talking about pictures and text, and that they re-read a previously read book if the child requests it.

Keywords: Preschool education, Interactive book reading

GİRİŞ

Okul öncesi dönem bireyin sağlıklı gelişiminin temelini oluşturur. Çünkü bu dönemde kişisel gelişimin ve kişiliğin temelleri atılır. Okul öncesi dönemdeki çocukların arzulanan sözel, bilişsel, sosyal ve kişisel gelişimleri için birincil sorumluluk anne babalar ve eğitimciler olmakla beraber toplumda sorumludur. Çocuğun sağlıklı bir insana dönüşmesi, çocuğa sağlanan deneyimlerin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Okul öncesi dönemde çocuklar çevresel uyaranlara karşı daha duyarlıdır (Elliott, 2006; MEB, 2013). Bu nedenle bu dönemde çocuğun edindiği deneyimler onun temel bilgi, beceri ve alışkanlıklarının temelini oluşturur. Bu bağlamda çocuklara ilgi ve ihtiyacına uygun uyarıcılarla zenginleştirilmiş ortamlar sunulması gerekir.

Okul öncesi dönemde çocuğa sunulacak olan zengin bir uyarıcı çevre çocuğun gelişimini desteklemek açısından önemli görülmektedir. Bu dönemde çocuğa sunulan uyarıcılar arasında resimli kitaplar önemli bir yer tutmaktadır. Çocuklara sanatsal olarak hazırlanmış, ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran kitaplar çocukların gelişimlerini destekler. Çocukların okuma sürecine dâhil olması için, öğretmenlerin ve ailelerin bunu bilinçli bir şekilde yapması gerekir (Bayraktar ve Ersoy, 2018; Sever, 2015).

Çocuklar ilgi, ihtiyacına uygun olan ve doğru bir teknikle kendisine okunan kitaplarla her temas ettiklerinde yeni bilgi ve beceriler kazanırlar. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların kitaplarla doğru bir şekilde etkileşime girmesi çocukların gelişimlerini desteklemesinin yanında onların kitaplara olan ilgisinin artırılması okuma alışkanlığının geliştirilmesi açısından da önemlidir (Alkan Ersoy ve Bayraktar, 2015; Çakmak & Yılmaz, 2009).

Son yıllarda çocuklara yetişkinler tarafından yapılan kitap okuma etkinliklerinde etkileşimli kitap okuma tekniğinin ön plana çıktığı görülmektedir (Bus, 1999; Justice & Pullen, 2003). Yapılan araştırmalar etkileşimli kitap okumanın geleneksel okumadan daha etkili olduğunu göstermektedir (İlhan ve Canbulat, 2021; Nazlınur Çetin, 2022; Piasta, Justice, McGinty & Kaderavek, 2012).

Etkileşimli kitap okuma, temelde okul öncesi çağındaki çocukların dil ve kelime bilgisi becerilerini geliştirmek amacıyla yetişkinlerin ve çocuklarla birlikte etkileşimli olarak okuduğu bir süreç olarak tanımlanır (Whitehurst vd., 1994). Bu yöntemle çocukların ve yetişkinlerin rolleri değişir. Çocuklar yetişkinlerin rehberliğinde hikâyede anlatıcı olmayı öğrenirler. Bu yöntemde çocuklar geleneksel okumanın tersine pasif değil aktiftirler.

Etkileşimli kitap okumada PEER ve CROWD teknikleri olmak üzere iki teknik kullanılmaktadır. PEER tekniği teşvik etme, tekrar etme, genişletme ve değerlendirme adımlarından oluşur. CROWD tekniği beş farklı soru çeşidinden meydana gelmektedir. Bunlar; tamamlama soruları, bellek soruları, açık uçlu sorular, 5N1K soruları (kim, ne, nerede, neden, niçin, nasıl) soruları ve yorum sorularıdır. Her iki teknik de hikâye öncesi, hikâye okuma sırasında ve sonrasında olmak üzere her aşamada uygun yerde yetişkin tarafından kullanılır (Sağsöz Erhan, 2022; Işıtan, 2017; Sarıca Dolunay, 2016).

Etkileşimli okuma öncesi, okuma esnası ve okuma sonrası diye üç aşamadan meydana gelmektedir. Okuma öncesi aşamasında ilk önce kitabın kapağı incelenmeli ve kitabın konusunu tartışılmalı. Yazar ve çizer bilgileri okunmalıdır. Genel olarak kitabın arka sayfalarında veya arka kapağında yazar ve çizer hakkında bilgiler yer almaktadır. Kitap isimleri hakkında konuşulmalıdır. Başlığın ne anlama geldiği ve kitabın içeriği hakkında bilgi aktarıp aktarmadığı tartışılmaya değer. Kitapta tanıtılan bilgiler okunmalıdır.

Kitabı okuma aşamasında uygulanabilecek adımlar; hedef kelimelerin anlamlarını açıklamak, hedef kelimelerin anlamlarını resim ve yardımcı materyallerle desteklemek, çocukların kendi hayatlarıyla ilişkilendirebilecekleri örnekler vermek, hedef kelimelerin anlamlarını tekrarlamak, hikâyeyi geçmiş deneyimlerle desteklemek, sesbilgisel farkındalık ve yazı farkındalığını desteklemek becerileri, 5N 1K sorularını kullanma, açık uçlu sorular sorma, tekrarlama ve genişletmeyi kullanma ve cümleleri tamamlayarak kelime dağarcığını desteklemedir. Okuma sonrası aşamasında, hikâyeye dayalı 5N1K kapsamında çocuğun ifade edici dil gelişimini destekleyecek yönlendirici ve açık uçlu sorular sorulabilir. Kitap yarıya kadar okunabilir ve çocuktan bundan sonra ne olacağını tahmin etmesi istenebilir. Çocuklarla birlikte kitaba yeni bir son oluşturulabilir. Okudukları bir kitaba yeni bir kapak tasarımları istenebilir. Çocuğun okuduğu bir kitabı yeniden yazmak, öyküde sevdiği bir yeri çizmek gibi bireysel ya da grup çalışmaları yapılabilir. Çocuklardan daha önce kendilerine okunan kitapları resimlere bakarak anlatmaları istenebilir (Akoğlu, 2016; Dedeoğlu, 2017; Deniz, 2022).

Çocuklar etkileşimli hikâyeler okuyarak kitap okumanın öğrenmenin eğlenceli ve keyifli bir yolu olduğunu keşfederler. Etkileşimli okuma merakı artırır ve merak öğrenmeyi keşfetmenin bir yoludur. Çocuklar kitapların kıymetini bilerek, bakımları ve kullanımları konusunda farkındalık geliştirir. Çocukların kitap sevgisi artarak, edebi değeri ve estetik algısı gelişir (Er, 2016).

Yapılan araştırmalar, çocuklara etkileşimli kitap okunması çocukların dil gelişimlerini ve erken okuryazarlık becerilerini desteklediğini ortaya koymaktadır (Efe, 2018; Ergül vd. , 2016; Huebner ve Payne, 2010; Lever ve Senechal, 2011; Şimşek, 2017). Bu becerilerin

geliştirilmesi çocuğun gelecekteki akademik becerilerini de olumlu yönde etkilemesi muhtemeldir. Çocuklara etkileşimli kitaplar okumak onları sosyal, duygusal, dilsel ve bilişsel gelişimini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda problem çözme, analitik düşünme ve neden-sonuç ilişkileri kurma becerilerini de geliştirir (Er, 2016).

Yapılan araştırmalara göre, erken çocukluk döneminde çocuklarına en çok kitap okuyan ebeveynin anne olduğu görülmüştür (Aydoğan & Çat 2012; Ersoy & Bayraktar, 2014; Miller vd., 2013; Beyazova, 2006). Bu çalışmada annelerin ne sıklıkla nasıl kitap okuduğu, etkileşimli kitap okuma hakkında neler bildikleri araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenlerden dolayı araştırmanın problemi Sincan Bebek Kütüphanesi'ni kullanan ebeveynlerin etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin görüşlerinin araştırılması ve sonuçların ortaya konulması oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Nitel araştırmalarda gözlem, yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış görüşmeler, grup görüşmeleri, söylem ve metin analizi gibi veri toplama yöntemleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Analiz gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılır. Görüşme, nitel araştırmalarda kullanılan baskın bir teknik olarak ortaya çıkmaktadır.

Kişilerin olay ve olaylara ilişkin görüşlerinin, kendi deneyimlerinin, duygusal geçmişlerinin, algılarının ve değerlerinin belirlenmeye çalışıldığı durumlarda görüşme yöntemi, ayrıntılı ve kolay uygulanabilmesi nedeniyle tercih edilmektedir (Baltacı, 2019). Bu çalışmanın verileri görüşme türlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formatları az sayıda spesifik soru içerir; gözlem için önceden belirlenmiş davranış programları geliştirmek; Hangi kriterlerin işlenmesi gerektiğini, metin ve konuşmanın nasıl analiz edileceğini gösteren bilgi robotlarının hazırlanması önemlidir (Baltacı, 2019).

Çalışma Grubu

Çalışmanın katılımcıları belirlenirken Sincan Bebek Kütüphanesine devam eden ebeveynler ile toplantı yapılmış olup, çalışmanın süreci hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgi doğrultusunda bu çalışmaya kimlerin katılmak istedikleri konusunda gönüllük ve onam formu dağıtılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 48-72 aylık olan yirmi çocuk ve ebeveynleri ilk görüşmenin katılımcı grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın bulguları yirmi ebeveyni üzerinden değerlendirilmiştir. Katılımcılardan çocukların 11'i kız 9'u ise erkek olduğu görülürken, annelerin öğrenim düzeyi lisans ve lise düzeyindedir.

Veri Toplanma Araçları

Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formunda, ebeveynin yaşı, eğitim seviyesi, mesleği vb. sorularla ebeveyni tanımaya yönelik ve ne sıklıkla hikâye kitabı okursunuz, çocuğunuz kitapla nasıl tanıştı, çocuğunuza neden kitap okuyorsunuz vb. sorularla da aile ve çocuğun kitap ile öyküsünü anlamaya yönelik toplamda 16 sorudan oluşmaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Anne Görüşme Formu

Annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek için ilgili alanyazın tarandıktan sonra oluşturulan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Farklı üniversiteden alan uzmanı beş akademisyenin görüşü alındıktan sonra görüşmeye son şekli verilmiştir. Oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu çalışmaya gönüllü olarak katılan ebeveynlere uygulanmıştır. Formda annelerin çocuklarının etkileşimli okumalarını nasıl takip ettikleri ve okumanın çocuklarının gelişimi üzerindeki etkisini ilk elden nasıl değerlendirdiklerine ilişkin sorular tarafından geliştirilmiştir.

Verilerin toplanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu: Sincan Bebek Kütüphanesi'nde idarenin belirlediği boş sınıfta gönüllülük esasına göre yüz yüze uygulanmış ve her bir ebeveyn için süreç yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür. Görüşme sürecinde veriler ses cihazı kullanılarak kayıt altına alınmış ve yazıya aktarılmıştır. Mülakat sırasında tüm adaylara güvenirlilik için aynı sırasına göre sorular sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Betimsel içerik analizi, belirli bir konu veya alan üzerinde bağımsız olarak yürütülen niteliksel ve niceliksel araştırmaların derinlemesine incelenmesidir. Düzenleme anlamına gelir. Bu çalışmanın temel amacı analizin gerçekleştirilme sürecinde ortaya çıkabilecek sorunları ortadan kaldırarak özellikle eğitim bilimleri alanında sıklıkla kullanılan betimsel içerik analizi yönteminin toplumun diğer alanlarında da kullanılabilmesini sağlamaktır.

Betimsel içerik analizi çalışmaları yapılırken kullanılacak analitik sorular açıkça belirtilmeli, veri analizi ve veri yorumlamaya yönelik sistematik yaklaşım açıkça belirtilmelidir. Bu bağlamda bu çalışmada betimsel içerik analizi çalışmaları yapılmıştır. İncelenen çalışmaların amaç, gerekçe, bulgu ve önerilerinin analizinde nitel analiz yöntemleri izlenerek bir kod grubunun oluşturulması ve bu kodlara uygun kategorizasyonun/temaların kullanılması, betimsel içerik analizi çalışmalarının nitelik açısından daha zengin olmasını sağlayacaktır (Ültay, Akyurt & Ültay, 2021).

Katılımcıların kimliklerini gizli tutmak amacıyla görüşme sürecinde katılımcılar K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) olarak kodlanmış ve bazı katılımcıların görüşleri doğrudan sonuç ve tartışma bölümünde sunulmuştur.

Araştırma verilerinin analizinde, kategorilerin yorumlanmasında ve ortak temaların aranmasında iki araştırmacının görüşleri alınarak araştırmanın güvenirliliği sağlanmıştır. Veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış, kodlar arasındaki uyum yüzdesi %87 uyum hesaplanmıştır. Uyum yüzdesi %70 veya daha büyükse güvenirliliğin, yeterli olduğu anlamına gelir (Şencan, 2005, s.485).

BULGULAR

Çocuklarına Ne Zamandan Beri Kitap Okuduklarına İlişkin Görüşleri

Katılımcılara “Çocuğunuza ne zamandan beri kitap okuyorsunuz?” sorusu sorulmuş olup, katılımcılardan bir tanesi anne karnından beri kitap okuduğunu, katılımcılardan dört tanesi çocuğu doğumundan itibaren kitap okuduğunu, katılımcılardan sekiz tanesi bir yaşından küçükken başladığını, katılımcılardan üç tanesi bir yaş olduğundan beri kitap okuduğunu,

katılımcılardan üç tanesi üç yaş olduğundan beri kitap okuduğunu ve bir katılımcı ise yaklaşık bir yıldır okuduğunu belirtmişlerdir.

Kitap okuma zamanlarına ilişkin verdikleri yanıtla örnekler:

“...Anne karnından beri okuyorum...”(K1)

“...Doğumdan sonra önce kartlarla, sonra dokun hisset kitaplarıyla başladım...” (K2)

“...Bir yaşından küçüktü, minik kitaplar almaya başlamıştım...”(K4)

“...İlk doğduğu andan itibaren anlamadığı halde okumaya başladım...”(K13)

Çocuklarına Etkileşimli Kitap Okumanın Çocuğun Gelişimi Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara “Etkileşimli kitap okumanın çocuğunuzun gelişimi üzerindeki etkilerinin ne olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu soruldu.

Bir katılımcı her açıdan faydalı olduğunu düşündüğünü, sekiz katılımcı dil gelişimi üzerinde katkıları olduğunu, beş katılımcı bilişsel gelişimi (hayal gücü, dikkatini yoğunlaştırma, problem çözme becerisi) üzerinde katkıları olduğunu ve altı katılımcı ise hem dil gelişimi üzerine hem de bilişsel gelişim üzerine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Sekiz katılımcının verdiği yanıtlar incelendiğinde; yanıtların alıcı dil ve ifade edici dil şeklinde iki alt başlık altında toplanmıştır.

Her açıdan faydalı diyen katılımcının yanıtına ilişkin örnek

“...Her açıdan faydalı olduğunu düşünüyorum...” (K20)

Alıcı dili başlığı altında yer alan yanıtla ilişkin örnekler

“...Kelime dağarcığı gelişti, iletişim becerisi arttı, kitap sevgisi kazandı...”(K14)

“...Dil gelişimini desteklediğini düşünüyorum...”(K5)

“...Kelime dağarcığı gelişti. Neden-sonuç ilişkisi kurmaya başladı. Odaklanma süresi arttı...”(K13)

İfade edici dil başlığı altında yer alan yanıtla ilişkin örnekler

“...Kendini, duygularını güzel ifade ediyor...” (K16)

“...Okumaya alışıyor, içeriğindeki bilgilerle zihni geliştiriyor. İletişimi güçlendi...” (K18)

Bilişsel süreçler (hayal gücü, dikkatini yoğunlaştırma, problem çözme becerisi) başlığı altında yer alan yanıtla ilişkin örnekler

“...Daha çabuk anlama. Türkçeyi şiveleştirmeden konuşmaya yaradığını düşünüyorum. Ayrıca hayal gücünün daha çok genişlediğini düşünüyorum...”(K7)

“...Kelime hazinesinin kendimden fazla olduğunu düşünüyorum. Sorduğu sorular ileri yaş yetişkin seviyesinde. Hayal dünyası oldukça genişlediği için oyun oynarken farklılık oluyor. Yaşlılarıyla kitaptan öğrendiği konular üzerinden rahatlıkla tartışır...”(K11)

Hem dil gelişimi hem de bilişsel gelişim başlığı altında yer alan yanıtla ilişkin örnek

“...Dil gelişimi, zihin gelişimi hayal gücü gelişimi anlamında etkili. Çabuk konuştu net ve akıcı cümleler kurdu iletişim anlamında hiç sıkıntı yaşamadı...”(K9)

“...Kullandığı kelime sayısı arttı. Hayal gücü gelişti. Dikkat süresinin artması sağlandı...”(K3)

Çocuklarına Okudukları Kitapları Nasıl Seçtiklerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara “Çocuğunuza okuduğunuz kitapları nasıl seçersiniz?” sorusu sorulmuş olup dört katılımcı özellikle çocukları ile birlikte kendi kitaplarını kendi seçmelerine fırsat verdiğini belirtirken, diğer on altı katılımcı kitap seçiminde kendi seçimlerine vurgu yapmışlardır. Katılımcıların tümünün kitap seçiminde çocuk kitaplarının resimli olmasına, görsel özelliklerine fiziksel özelliklerine dikkat ettiğini belirtmişlerdir.

Bir katılımcı güvendiği yazarların kitaplarını alırken, bir diğeri, nitelikli kitap olmasına özen gösterdiğini belirtmişlerdir.

Diğer katılımcıların yanıtları ise üç başlık altında toplanmakta olup bu başlıklar kitap seçerken konusuna bakanlar, resimlerine bakanlar ve çocuğun gelişim seviyesine uygun, dikkatini çeken kitaplar olmasına şeklinde sıralanmaktadır.

Kitap seçiminde çocuk kitaplarının konusuna dikkat ettiğini belirten yanıtlara örnekler

“...Kendisiyle birlikte seçerim. İçeriğe bakarım. Daha çok iyilik, merhamet gibi değerlerine bakarım...” (K10)

“...Korku veya savaş gibi konuları olan kitapları almamaya özen gösteriyorum. İçeriğini mutlaka okurum...”(K6)

“...İçeriğinin onun anlayabileceği şekilde olması, içeriğinde kötü olumsuz örnekler olmamasına bakarım. Önce çocuğuma gösteririm, o bakar sonrasında ben inceleyip ona uygun olana karar veririm...”(K20)

“...Onun ilgisini çekebilecek konulu kitaplar tercih ederim...”(K13)

Kitap seçiminde çocuk kitaplarının resimli olmasına, görsel özelliklerine yani fiziksel özelliklerine dikkat ettiğini belirten yanıtlara örnekler

“...Resimlerine dikkat ederim ve hikâyelerin adını söyleyerek seçerim...” (K8)

“...Resimli, renkli ve içeriğinin çocuğun yaşına uygun olmasına bakıyorum...” (K5)

“...Kitap içeriğinin çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmasına dikkat ederim. Ayrıca yazı boyutu ve görsellerine dikkat ederim...” (K3)

Kitap seçiminde çocuğun gelişim seviyesine uygun, dikkatini çeken kitaplar olmasına dikkat ettiğini belirten yanıtlara örnekler

“...Yaşına gelişimine ve çocuğun zevklerine göre eğitici kitaplar seçmeye özen gösteriyorum...”(K7)

“...İnternette araştırırım. Kitapçıya gittiğimde incelerim. Yaşına uygun olmasına özen gösteririm...”(K2)

“...Önceleri yaş grubuna göre ben seçiyordum. Ancak artık onun da fikrini alarak birlikte karar veriyoruz...” (K1)

“...Yaşına onun anlayıp anlamayacağı düzeyde olmasına dikkat ederim ve içeriği çok önemli gerçek hayatın dışında olan kitapları okumam...” (K11)

Çocuklarına Kitap Okurken Göz Önünde Bulundurdukları Noktalara İlişkin Görüşleri

Katılımcılara “Çocuğunuza kitap okurken nelere dikkat ediyorsunuz /göz önünde bulunduruyorsunuz?” sorusu sorulmuş olup, katılımcıların yedi tanesi kitap okurken ses ve duygu tonlamasına, katılımcılardan beş tanesi kitabın içeriğinin çocuğun gelişimine uygunluğuna dikkat ettikleri, dört tanesinin kitap okunacak fiziki ortamın düzenine dikkat ettiğine ve dört katılımcının resimler ve yazı hakkında konuşmaya dikkat ettikleri belirlenmiştir.

Kitap okunacak fiziki ortamın düzenine dikkat ettiğini belirten yanıtlara örnek

“...Ortam fiziki koşullarını düzenlerim. Okunacak kitaplara ulaşabilir yakınlığa konumlandırırım...”(K13)

“...Ortamın sessiz olmasına dikkat ederim, dikkatini çekerim...”(K17)

“...Sessiz ortamlarda ve kendi odasında okumaya özen gösteriyorum...”(K9)

Kitap okurken ses ve duygu tonlamasına dikkat ettiğini belirten yanıtlara örnek

“...Ses tonu ayarlayarak ve dikkatini toplayarak...”(K8)

“...Vurgusuna, kelimeleri doğru telaffuz etmeye dikkat ederim...”(K10)

“...Genelde resimlerine birlikte bakarak okuyorum, ses tonumu değiştiririm, mimiklerimi kullanırım...”(K18)

“...Ses tonu, vurgu, mimik kullanma, açık uçlu sorular sorarak hikâyenin içerisine dahil olmasını sağlama...”(K1)

Kitabın içeriğinin çocuğun gelişimine uygunluğuna dikkat ettiklerini belirten yanıtlara örnek

“...Çocuğumun sorduğu sorulara dikkat ediyorum ve beni nasıl dinlediğine bakıyorum. Kitabın çocuğumun üzerinde bıraktığı etkileri göz önünde bulunduruyorum...”(K7)

“...Anlamadığı kelimeler veya cümleler varsa onun anlayacağı şekilde anlatırım. Onun olumsuz etkileneceğini düşündüğüm olayları güzelleştirerek anlatırım. Onun için verimli anlaşılır bir şekilde okumaya dikkat ederim...”(K20)

“...Yaş seviyesine uygun nitelikli bir kitap olmasına, anlamını bilmediği kelimeler olmamasına dikkat ederim...”(K12)

Resimler ve yazı hakkında konuşmaya dikkat ettiklerini belirten yanıtlara örnek

“...Resimlerine birlikte bakarak yorum yaparak okuyoruz. Anlayıp anlamadığını anlamak için birlikte tekrar okuyoruz...”(K11)

“...Kitabın resimlerini tamamen görmesine dikkat ederim. Dikkat edilmesi gereken bir resim varsa parmağımla gösteririm. Onunda kitabı anlatmasına fırsat tanırım...”(K3)

“...Kitabı incelemesine fırsat veririm. Resimlerine dokunur, anlatır. Arada sorular sorarım anladığını ölçerim. Anlayamayacağı yerlerde kendim değişiklikler yaparak okurum...”(K2)

Bir Kitabı Tekrar Okumalarına İlişkin Görüşleri

Katılımcılara “Çocuğunuza bir kitabı kaç kez okur musunuz?” sorusu sorulmuş olup, katılımcıların hepsi kitapları birden fazla okuduğunu belirttikleri görülmüştür. Tekrar okudukları kitapları ise sevdiği, beğendiği kitaplar olarak ayırdıkları her kitabı tekrar okumadıklarını belirtmişlerdir.

Kitaplarını tekrar yaparak okuduklarını belirten yanıtla örnekler

“...Evet, tekrar tekrar okuruz. Çocuğun istediği kitapları özellikle...”(K7)

“...Sevdiği bir kitapsa tekrar tekrar okurum...”(K8)

“...Aynı kitabı gün içerisinde bile tekrar tekrar okurum...”(K10)

“...Benim okumam dışında kendi okumak yani hayal kurarak burada bu olmuş buraya gitmiş gibi resimleri okumayı tercih ediyor. Beğendiği kitapları benim, ablasının, babasının tekrar okumasını istiyor...”(K11)

“...Evet, okuyorum, hem de ilk kez okuyormuş gibi...” (K4)

“...Defalarca okuduğumuz bazı kitapları var...”(K13)

“...Tabi ki de bazen bir kitabı tekrar tekrar okuduğumuz oldu. Bundan çok büyük keyif aldığımı gözlemledim. Özellikle sevdiği hikâyelerde tekrar okuyabilir miyiz diye kendisi seçip getiriyor...”(K1)

“...Sevdiği kitabı tekrar okurum...”(K6)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Katılımcılara “Çocuğunuza ne zamandan beri kitap okuyorsunuz?” sorusu sorulmuş olup, katılımcılardan bir tanesi anne karnından beri kitap okuduğunu, katılımcılardan dört tanesi çocuğu doğumundan itibaren kitap okuduğunu, katılımcılardan sekiz tanesi bir yaşından küçükken başladığını, katılımcılardan üç tanesi bir yaş olduğundan beri kitap okuduğunu, katılımcılardan üç tanesi üç yaş olduğundan beri kitap okuduğunu ve bir katılımcı ise yaklaşık bir yıldır okuduğunu belirtmişlerdir.

Çocuklar altıncı aydan itibaren kitaplarla tanıştırılmalıdır. Huck vd., (2004) tarafından yapılan araştırmada bebeklerin 6. aydan itibaren kitaplara baktığını ve çevresinde okunanlara tepki verdiğini göstermektedir. İlk zamanlarda kitaplar bebekler için eğlenceli oyuncaklardır. Öncelikle bebeklerin kitaplarla ilişkisi sadece resimlerle olur (Alpay, 1984). Aynı kitabı tekrar tekrar çevirmekten, tanıdık sesler çıkarmaktan, metin ve görsellere aşına olmaktan hoşlanır. Bu aşamada "hikâye okumak" yerine resim göstermek, isim söylemek, ses çıkarmak orta derecede uyarıcı olabilir. Kitaplarla olumlu bir ilişki geliştiren çocuklar büyüdükçe ve becerileri geliştikçe daha uzun hikâyeler dinler. Zamanla daha karmaşık görselleri algılayabilir ve kitaplar en sevdiği uğraşlardan biri haline gelir (Beyazova, 2006; Hardman & Jones, 1999; Machado, 2003; Soderman, Gregory & McCarty, 2005). Görüşme sonuçlarına göre annelerin genel olarak bir yaştan önce kitapla tanıştırmaları bu konuda bilinçli olduklarını göstermektedir. Bebeklik döneminde kendisine kitap okunan bebeklerin iki yaşına geldiğinde, diğer çocuklara göre dil gelişimlerinin daha iyi olduğu belirtilmektedir (Otto, 2013; Temel vd., 2015). Bu nedenle annelerin bebekleri bir yaştan önce kitapla tanıştırmaları önemli görülmektedir.

Görüşmede katılımcılar “Etkileşimli kitap okumanın çocuğunuzun gelişimi üzerindeki etkilerinin olup olmadığı ve olursa hangi noktalarda olduğunu ifade eder misiniz?” sorusuna dil gelişimi (alıcı dil-ifade edici dil) ve bilişsel gelişimi (hayal gücü, dikkatini yoğunlaştırma, problem çözme becerisi üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca katılımcılar çocuklarında artan özgüvenli davranışlarda, öyküdeki olayları günlük yaşantı ile bütünleştirdiğini, kendi

hayatına olumlu yansımaları olduğunu ve iletişim becerilerinde, kullandığı kelime sayılarında gözle görülür bir artış olduğunu vurgulamışlardır.

Erken çocukluk dönemindeki çocuğa kitap okumanın, iletişimi öğrenmesi, ilişkiler kurma ve hatırlaması, dünyayı anlamlandırması gibi birçok dil becerisini kazanmasına yardımcı olmada etkili olduğu görülmüştür (Garzotto, Paolini, & Sabiescu, 2010).

Yapılan araştırmalarda etkileşimli kitap okuma uygulamalarının genel olarak çocukların ifade edici dil becerilerine, yazıları tanıma becerisine, kelime, anlam bilgisi ve fonolojik farkındalık becerileri gibi erken okuryazarlık becerilerini desteklediğini göstermektedir (Akoğlu vd., 2014; Efe & Temel, 2018; Er, 2016; Ergül vd., 2016; Evans, Williamson ve Pursoo, 2008; Justice ve Ezell, 2002; Lonigan vd., 1999). Erken çocukluk döneminde kitapla tanışan çocukların okuma ve yazmanın doğal süreci içindeyken, bu dönemde kitapla tanışmayan çocukların okuma ve yazmaya yönelik olumsuz tutumlar geliştirdikleri ileri sürülmektedir (Lonigan, 2006). Ebeveynlerin görüşme sonucunda çocukların alıcı dil-ifade edici dil ve bilişsel gelişimi (hayal gücü, dikkatini yoğunlaştırma, problem çözme becerisi vb.) desteklediğini ifade etmeleri kütüphaneyi aktif kullanmaları nedeniyle bu konuda bilgi sahibi olduklarına işaret etmektedir.

Görüşmede katılımcılara “Çocuğunuza okuduğunuz kitapları nasıl seçersiniz?” sorusu sorulmuş olup çoğunlukla kitap seçiminde kendi seçimleri olduğuna vurgu yapmışlardır.

Çocuklarla kitaplar arasında olumlu bir bağ kurulmalıdır. Bu bağın kurulabilmesi ise çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun kitapların seçilmesi ile ilgilidir. Kurulan bağ ile çocukların kitap sevgisini teşvik edilir ve kitap sevgisi gelişen çocukların gelecekte iyi birer okuyucu olma olasılıkları artar. Bu nedenle çocukların yaşlarına, ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına göre erken yaşlardan itibaren kitaplarla tanıştırılması gerekmektedir (Bayraktar ve Ersoy, 2014; Epspinosa ve Burns, 2003; Ersoy ve diğerleri 2006; Hardman ve Jones, 1999). Bayraktar ve Ersoy (2018) tarafından yapılan araştırmada da çocuklara kitap alırken genellikle kararı annelerin verdiği ayrıca kitapçıya sorarak aldıklarını belirtilmiştir. Çocuklara kitap alırken yetişkinlerin çocuklarla birlikte seçmesi ve onların görüşlerinin alınması çocuğun kitapla olumlu bağ kurması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada da annelerin çocuklara kitap alırken kendilerinin seçtiklerini beyan etmeleri bu konuda bilinçlendirmeye ihtiyaçlarının olduğunu göstermektedir.

Görüşmede katılımcılar katılımcılara “Çocuğunuza kitap okurken nelere dikkat ediyorsunuz /göz önünde bulunduruyorsunuz?” sorusu sorulmuş olup, katılımcıların yedi tanesi kitap okurken ses ve duygu tonlamasına dikkat ederken yalnızca dört katılımcının resimler ve yazı hakkında konuşmaya dikkat ettikleri belirlenmiştir.

Hikâye anlatılırken ses tonuna dikkat edilmelidir. Ne çok yüksek, ne de çok alçak bir ton kullanılmalıdır. Gerekli yerlerde ses iniş ve çıkışları yapılmalıdır. Ancak abartılardan kaçınılmalıdır. Bu yaş grubu resimlerdeki değişimleri ve okumadaki tonlamaları ve ritmik tekrarları severler. Bu nedenle resimli, anlatımı şiirsel ve ritmik olan kitaplar çok hoşlarına gider (Alkan Ersoy & Bayraktar, 2018; Sawyer, 2009; Christie, Enz, Vukelich ve Roskos 2013; Oğuzkan, 2006). Yedi ebeveynin tonlamalara dikkat ettiklerini söylemeleri önemlidir. Çünkü çocukların hikâyeden hoşlanmalarına neden olmaktadır. Diğer ebeveynlerin de resimler ve yazılar hakkında konuşması çocukların dil gelişimlerinin yanında erken okuryazarlık becerilerini de destekler.

Yapılan araştırmalar çocuklara kitap okurken resimler hakkında konuşulması ve yazılar hakkında konuşulması (yazının yönü, sözcükleri gösterme, sözcükler arasındaki boşlukları gösterme vb.) çocukların yazı farkındalığı becerilerini desteklediğini göstermektedir (Bayraktar, 2018; Efe, 2018; Ergül vd. , 2016; Justice & Pullen, 2003; Lever ve Senechal, 2011). Çalışmada da ebeveynlerin hikâyedeki resimler ve yazılar hakkında konuşması önemlidir. Bu etkileşimler çocukların erken okuryazarlık becerilerini destekler.

Görüşmede katılımcılara “Çocuğunuza bir kitabı kaç kez okur musunuz?” sorusu sorulmuş olup, katılımcıların hepsi kitapları birden fazla okuduğunu belirttikleri görülmüştür. Tekrar okudukları kitapları ise sevdiği, beğendiği kitaplar olarak ayırdıkları her kitabı tekrar okumadıklarını belirtmişlerdir.

Çocuklar hikâyelerin bazılarını severler ve tekrar tekrar okumak isterler. Ebeveynlerin ve çocukların favorisi hikâyeyi daha iyi anlamalarına ve çocuklarıyla paylaşmalarına yardımcı olacağı için kitapları tekrar okumalıdır. Bu, okuduktan sonra tartışmayı güçlendirecektir. Ancak yeni kitaplar ile tekrar okunan kitaplar arasında bir denge olmalıdır (Gordon & Browne, 2005; White, 2005). Leung (2008) tarafından yapılan araştırma da çocuklara hikâyelerin tekrar tekrar okunmasının kavramlar üzerinde etkileşimli tartışmaların sözcük dağarcığı açısından etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yeni sözcüklerle tanışmayı kolaylaştırmak açısından etkileşimli kitap okumanın önemli bir etkinlik olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların hepsi alan yazını doğrulamakla birlikte ebeveynlerin de çocukların bu isteklerine karşılık vermeleri çocukların kavram öğrenimi, sözcük dağarcığının ve erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Ebeveynlerin çocuklarına daha erken yaşta kitap okumasını teşvik edecek eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları yürütülmelidir. Bu eğitim kursları ve çalıştaylar eğitimcilerin gözetiminde kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilebilir.

Okullarda öğretmenler çocukların dikkatini çekmek için çocuklarla etkileşimli okumayı kullanabilir. Çocukların evde kitap okuma isteği teşvik edilerek bu desteklenebilir. Ebeveynlere çocuklara hikâyeye okumanın önemi ve tüm eğitim kurumlarında hikâyeye okumanın nasıl yapıldığı konusunda eğitim verilebilir. Bunun için kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle işbirliği yapılarak proje ve çalıştaylar yapılabilir. Çocuğu okula giden anneler, öğretmenler tarafından aile katılımlı etkinliklerle, okula gitmeyen çocuğu olan anneler ise eğitim merkezlerinde aile eğitimi ile desteklenebilir. Aileleri bilgilendirmek amacıyla kamu spotları ve reklam panoları kullanılabilir.

Okul öncesi öğretmenlerine yönelik erken okuryazarlık becerileri ve etkileşimli okuma programlarına yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir. MEB okul öncesi eğitim programında erken okuryazarlık becerilerine ilişkin hizmet içi eğitim programları düzenleyebilir. Okul öncesi öğretmenleri aracılığıyla ebeveynlerin erken okuryazarlık becerilerini geliştirilebilir. Etkileşimli okuma pratiğı için aile katılımıyla programlar düzenlenebilir.

Etkileşimli kitap okuma ile ilgili farklı örneklemler üzerinde nitel ve nicel çalışmaların yanında deneysel çalışmalara da yer verilebilir.

KAYNAKÇA

Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli kitap okuma programı (EKOP): Uygulama adımları. C. Ergül (Ed.) *Dil ve erken okuryazarlık becerlerinin geliştirilmesine yönelik etkinleştirilmiş kitap okuma programı: Kurumsal temelleri, uygulama adımları, uygulama örnekleri* (s. 25-54). ANKARA: Eğiten Kitap.

Ersoy, Ö., & Bayraktar, V. (2015). Annelerin öğrenim durumlarına göre çocuklarını kitapla buluşturma konusundaki durumlarının incelenmesi (Çalışma Kapsamı: 57 İl). *İlköğretim Online*, 14 (4), 1406-1415. doi: 10.17051/io.2015.42378

Alpay, M. (1984). Okuma alışkanlığı kazandırmada kitabın etkisi. 7. *Okul Öncesi ve Yaygınlaştırılması Semineri*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.

Aydoğan, Y., & Çat, A. (2012). 5-6 yaş çocukların dil gelişimi ile annelerinin okuma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. S. Sever (Ed.), *III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Basımevi.

Aydos, E. H. (2022). Ebeveynlerin çocuk kitap ilişkisindeki rolü ve kitap seçimi. P. Bağçeli Kahraman, & V. Bayraktar (Eds.), *Erken çocukluk dönemi edebiyatı* (s. 249-262). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Bayraktar, V., & Ersoy, Ö. (2018). Çocukların devam ettikleri okul türüne göre annelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 14 (3), 122-1234.

Beyazova, U. (2006). Kitap çocuk ilişkisi. S. Sever. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı*. Ankara: Ankara Basımevi.

Bus, A., & Van Ijzendoorn, M. (1999). Phonological awareness and early reading: A metaanalysis of experimental training programs. *Journal of Education Psychology*, 91, 404-413.

Christie, J.,F.; Enz,B,J.; Vukelich, C., & Roskos, K.,A.(2013). *Teaching language and literacy*. Boston: Pearson.

Çakmak, T., & Yılmaz, B. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 489-509.

Dedeoğlu, H. (2017). İlkokullarda çocuk kitapları ve dergileri. M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* (s. 285-303). Ankara: Eğiten Kitap.

Deniz, A. (2022). Erken çocukluk döneminde resimli çocuk kitapları. P. Bağçeli Kahraman, & V. Bayraktar (Ed.), *Erken çocukluk dönemi edebiyatı* (s. 97-131). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Efe, M., & Temel, Z. F. (2018). Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 257-283.

Elliott, A. (2006). *Early childhood education. Pathways to quality and equity for all children*. Australia: ACER press.

- Epspinosa, L., & Burns, M. S. (2003). Early Literacy for Young Children and English-Language Learners. C. Howes (Ed.), *Teaching 4-to 8-Years-Olds* (s. 47-59). Los Angeles: Paul. H. Brookes Publishing.
- Er, S. (2016). Okulöncesi dönemde anne babaların etkileşimli hikâye kitabı okumalarının önemi. *Başkent University Journal Of Education*, 3(2), 156-160.
- Ergül, C., Akoglu, G., Sarica, A. D., Karaman, G., Tufan, M., Bahap-Kudret, Z., & Zülfikar, D. (2016). An adapted dialogic reading program for turkish kindergarteners from low socio-economic backgrounds. *Journal of Education and Training Studies*, 4(7), 169-184.
- Ersoy, Ö., & Bayraktar, V., (2014). Annelerin öğrenim durumlarına göre çocuklarını kitapla buluşturma konusundaki durumlarının incelenmesi. *Elementary Education Online*, 14(4), 1406-1415
- Ersoy, Ö., Avcı, N., & Turla, A. (2006). *Çocuklar için erken uyarıcı çevre*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Evans, M., Williamson, K., & Pursoo, T. (2008). Preschoolers' attention top rint during shared book reading. *Scientific Studies of Reading*, 12(1), 106-129.
- Garzotto, F., Paolini, P., & Sabiescu, A. (2010). Interactive storytelling for children. *Proceedings of the 9th international conference on interaction design and children* (s. 356-359). NewYork: ACM.
- Gordon, A. M., & Browne, K. W. (2005). *Beginnings & beyond: Foundations in early childhood education*. Thomson Delmar Learning.
- Güzelyurt, T., & Saraç, S. (2018). 48-66 aylık çocukların gelişim düzeylerine uygun çocuk kitapları nasıl olmalıdır? Bir delphi çalışması. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2(1), 52-75.
- Hardman, M., & Jones, L. (1999). Sharing books with babies: evaluation of an early literacy intervention. *Educational Review*, 51(3), 221-229.
- Huck, C., Kiefer, B., Hepler, S., & Hickman, J. (2004). *Children's literature in the elementary school* (Cilt Eight Edition). Ouebecor: World Versailles Inc. McGrawHill.
- Huebner, C. E., & Payne, K. (2010). Home support for emergent literacy: Follow-up of a community-based implementation of dialogic reading. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 195-201. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2010.02.002>
- Işıtan, S. (2017). Kitap okuma modelleri ve öykü sonrası etkinlikler. M. Gönen (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (s. 251-262). Ankara: Eğiten kitap.
- İlhan, E., & Canbulat, T. (2021). Etkileşimli kitap okuma programının (EKOP) ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin temel dil becerilerine etkisi . *Başkent University Journal of Education*, 8(1), 40-56. <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/290>
- Justice, L., & Ezell, H. (2002). Use of storybook reading to increase print awareness in at-risk children. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 11, 17-29.
- Justice, L. M., & Pullen, P. C. (2003). Promising interventions for promoting emergent literacy skills: Three evidence-based approaches. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23, 99-113.

- Lever, R., & Senechal, M. (2011). Discussing stories: On how a dialogic reading intervention improves kindergartners' oral narrative construction. *Journal of Experimental Child Psychology*, 108 (1), 1-24.
- Leung, C. B. (2008). Preschoolers' acquisition of scientific vocabulary through repeated read-aloud events, retellings and hands on science activities. *Reading Psychology*, 29, 165–193. doi:10.1080/02702710801964090
- Lonigan, C. J. (2006). Development, assessment, and promotion of preliteracy skills. *Early Education and Development*, 17(1), 91-114.
- Lonigan, C. J., Anthony, J. L., Bloomfield, B. G., Dyer, S. M., & Samwel, C. S. (1999). Effects of two shared-reading interventions on emergent literacy skills of at-risk preschoolers. *Journal of Early Intervention*, 22(4), 306-322.
- Machado, J. M. (2003). *Early childhood experience in language arts emerging literacy*. Canada: Delmar Learning.
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: MEB.
- Miller, C.; Zickuhr, K.; Rainie, L. & Purcell, K. (2013). *Parents, children, libraries and reading*. Erişim: 21 Kasım 2023. <http://libraries.pewinternet.org/2013/05/01/parents-children-libraries-and-reading/>
- Nazlınur Çetin, İ. (2022). *Okul öncesi dönemde etkileşimli ve geleneksel kitap okuma yöntemlerinin etkisinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ankara üniversitesi.
- Oğuzkan, F. (2006). *Çocuk edebiyatı* (8. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Otto, B. (2013). *Language development in early childhood*. 4th Edition. New Jersey: Pearson
- Piasta, S. B., Justice, L. M., McGinty, A.S., & Kaderavek, J. N. (2012). Increasing young children's contact with print during shared reading: longitudinal effects on literacy achievement, *Child Development*, 83 (3), 810-820. DOI: 10.1111/j.14678624.2012.01754.x
- Sarıca Dolunay, A. (2016). Etkişimli kitap okuma programı (EKOP): kurumsal temelleri. C. Ergül (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkileşimli kitap okuma programı (EKOP): kuramsal temelleri, uygulama adımları ve uygulama örnekleri* (s. 1-24). Ankara: Eğiten kitap.
- Sawyer, W.E.(2009). *Growing up with literatür* (5. Baskı). USA: Delmar
- Sever, S. (2015). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Soderman, A. K., Gregory, K., & McCarty, L. (2005). *Scaffolding Emergent Literacy*. United States of America: Pearson Education.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Şimşek, Z. C. (2017). *Farklı kitap okuma tekniklerinin 48- 66 ay grubu çocuklarının dil gelişimine olan etkileri* (Doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Denizli
- Temel, F. Z., Bekir, H. & Yazıcı, Z.(2015). *Erken çocuklukta dil edinimi*. Ankara: Vize.

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 188-201.

White, H. (2005). *Developing early literacy skills in the early years*. London: Paul Chapman.

Whitehurst, G. J., Arnold, D. S., Epstein, J. N., Angell, A. L., Smith, M., & Fischel, J. E. (1994). A picture book reading intervention in day care and home for children from low-income families. *Developmental Psychology*, 30(5), 679-689.

Whitehurst, G. J., Falco, F. L., Lonigan, C. J., Fischel, J. E., Debaryshe, B. D., Valdez-Menchaca, M. C., & Caulfield, M. (1988). Accelerating Language Development through Picture Book Reading. *Developmental Psychology*, 24(4), 552-559.

Yıldız Bıçakçı, M., Er, S., & Aral, N. (2017). Annelerin Çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Sürecine İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 42(191).